The Lost Artistry of Language Expression in Translating Chinese SUYU in the Thai Version of The Novel "WENCHENG"

Burin Srisomthawin
Associate Professor Dr., Department of Chinese Language,
University of the Thai Chamber of Commerce
Jia Yifan
Independent Scholar
Lu Dan
Lecturer, Thai-Chinese International School of Management,
University of the Thai Chamber of Commerce
Cai Siyao
Independent Scholar
Corresponding Author: burin_sir@utcc.ac.th

Received: March 27, 2025 **Revised:** May 18, 2025 **Accepted:** July 9, 2025

Abstract

This article aims to examine the lost artistry of language expression in translating Chinese SUYU in the novel "WENCHENG", thai dubbed version. The study found that the translator primarily employed the literal translation technique to preserve the distinctiveness of the expressions and balance a syllabic structure in Thai. However, certain implicit meanings of Chinese SUYU and the true emphasis of their meaning were lost or overlooked in some aspects, resulting in the translator inadvertent, diminishing the artistry of language expression in the Thai translation version compared to the original Chinese text.

The study indicates that preserving the artistry of language expression in the translation of Chinese SUYU requires a strong emphasis on contextual interpretation. The translators should adopt comparative translation strategies by selecting Thai idiomatic expressions that share similar rhetorical features, such as metaphors, imagery, and tone, in order to preserve the reader's aesthetic experience. In addition, attention should be paid to the cultural, historical, and underlying messages conveyed through idioms in the literary context. Furthermore, due to the inherently colloquial nature of Chinese SUYU, translators may consider using colloquial Thai equivalents that incorporate figurative comparisons and evoke similar imagery and conceptual associations to preserve the artistry of Chinese SUYU expression.

Keywords: Literary Translation, Chinese SUYU Translation, Artistry of Language Expression

ศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนิยาย เรื่อง "เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน" ฉบับพากย์ไทย

บุรินทร์ ศรีสมถวิล
รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
จย่า อีฝาน
นักวิชาการอิสระ
หลู ตาน
อาจารย์, วิทยาลัยนานาชาติไทย-จีน เพื่อการจัดการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ไช่ ซือเหยา
นักวิชาการอิสระ
Corresponding Author: burin_sir@utcc.ac.th

ได้รับบทความ: 27 มีนาคม 2568 **ปรับปรุงแก้ไข:** 18 พฤษภาคม 2568 **ตอบรับตีพิมพ์:** 9 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับพากย์ไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลตรงเป็นสำคัญ เพื่อรักษาความแปลกต่าง และสร้างความสมดุลในมิติทางพยางค์ของสำนวนแปลภาษาไทย ทว่ายังคงนัยยะแฝงของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในบางมิติสูญหาย หรือละเลยจุดเน้นของความหมายที่แท้จริงของสำนวนประเภทจีนประเภทสูอี่ว์ไป รวมถึงมีการแปลความหมายคลาดเคลื่อน ทำให้ศิลปะในการใช้ภาษาสำนวนแปลภาษาไทยไม่มีความเข้มข้นเท่ากับต้นฉบับภาษาจีน

ทั้งนี้ การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ที่จะรักษาศิลปะในการใช้ภาษาได้นั้น ควรพิจารณาความหมายตามบริบทเป็นสำคัญ โดยใช้กลวิธีการแปลแบบเทียบเคียงกับสำนวนไทยที่มีโวหารใกล้เคียงกัน ทั้งในแง่ของอุปมาอุปไมย ภาพพจน์ และน้ำเสียงของสำนวน เพื่อรักษาอรรถรสในการอ่าน นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสารภายใต้สำนวนที่กำหนดโดยบริบทในวรรณกรรม เช่น เจตนาการสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครที่อาศัยบทสนทนา ซึ่งได้สอดแทรกน้ำเสียงที่มีต่อตัวละครที่อ้างถึงผ่านสำนวนไปด้วย อนึ่ง เนื่องด้วยลักษณะเฉพาะความเป็นภาษาพูดของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ อาจลองสรรหาคำแปลเชิงภาษาพูดที่มีการเปรียบเทียบในภาษาไทยที่ให้ภาพและสื่อภาพความคิดที่สอดคล้องกัน เพื่อรักษาศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์

คำสำคัญ: การแปลวรรณกรรม, การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์, ศิลปะในการใช้ภาษา

บทนำ

สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ (俗语) เป็นรูปแบบภาษาที่กระชับ สื่อความหมายลึกซึ้ง เกิดจากวรรณกรรมมุขปาฐะที่สร้างขึ้นมาตามประสบการณ์การดำรงชีวิต ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นภาษาที่มีโวหารภาพพจน์ที่สื่อภาพได้อย่างมีชีวิตชีวา ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านนึกเห็นภาพได้อย่างชัดเจนและเข้าใจสารที่ต้องการสื่อของสำนวนนั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้งเท่านั้น หากยังสะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิต ค่านิยม และปรัชญาการดำรงชีวิตของผู้คนที่ตกทอดกันมารุ่นสู่รุ่น จึงทำให้ประชาชนทั่วไปนิยมใช้กัน ตลอดจนได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นกลุ่มคำหรือประโยคที่มีรูปแบบตายตัวและใช้กันอย่างแพร่หลายในหลากหลายภาคส่วน และนับเป็นภาษาระดับสำนวนประเภทหนึ่งในระบบคำภาษาจีน (Ma & Ma, 1998)

การใช้สำนวนประเภทสูอี่ว์ในวรรณกรรม จึงถือได้ว่าเป็นการสืบทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมพื้นเมืองและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ในขณะเดียวกัน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างศิลปะในการใช้ภาษาในการสื่อสารภายใต้เหตุการณ์ต่าง ๆ ในท้องเรื่อง และเสริมสร้างพลังทางวรรณศิลป์ของบทประพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย เนื่องว่า “ภาษานักประพันธ์ในวรรณกรรมเป็นภาษาที่ผ่านการพินิจพิจารณา ไตร่ตรอง ค้นหาและคัดสรรมาแล้วเป็นอย่างดี จากนั้นก็ได้เลือกตำแหน่งจัดวาง เรียงลำดับในประโยคโดยคำนึงถึงเสียงและจังหวะเพื่อสามารถถ่ายทอดความหมายและอารมณ์ของเรื่องในรูปบทบรรยายและบทสนทนาแก่ผู้อ่านได้ตามเจตนารมณ์การสื่อสารของนักประพันธ์ ในขณะเดียวกันการดำเนินเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครก็ต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อกลางส่งสารไปยังผู้อ่าน” (วัลยา วิวัฒน์ศร, 2557)

ดังนั้น การแปลสำนวนประเภทสูอี่ว์ในบริบทวรรณกรรมจึงถือเป็นพื้นที่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งการถ่ายทอดศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนประเภทสูอี่ว์ไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดความหมายอย่างตรงตัว แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างลู่ทางให้ผู้รับสารภาษาปลายทางสามารถเข้าถึงและเข้าใจสารที่ต้นฉบับต้องการสื่อได้อย่างเหมาะสม โดยจำเป็นต้องคงรักษาลักษณะภาษาความมีชีวิตชีวา แก่นวัฒนธรรมและภาพความคิดการสื่อสารไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญและถือเป็นหนึ่งในเกณฑ์สำคัญของคุณภาพงานแปลวรรณกรรม ทั้งนี้ ผู้แปลต้องคำนึงถึงมิติทางความหมาย ภาพความคิด เจตนารมณ์การใช้ภาษาในบริบทของนักประพันธ์ ระดับของภาษา อรรถรสของภาษา และความงามของภาษา (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559, 2562, 2563) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งภาษาไทยและภาษาจีนต่างก็มีสำนวนหลากหลายประเภทและจำนวนมาก แต่ต้องตระหนักด้วยว่า บางครั้งสำนวนภาษาไทยและภาษาจีนคล้ายกันมาก แต่มีความแตกต่างในการใช้ ผู้แปลต้องพิจารณาทั้งภาพความคิด ความหมายและน้ำเสียงประกอบกัน (กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562)

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” จากฝีปากกาของหยูหวา ได้ร้อยเรียงเรื่องราวชีวิตของตัวละครเอก หลินเสียงฝู ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย อาทิ การคัดเลือกเป็นหนังสือดีเด่นแห่งประเทศจีน ประจำเดือน เมษายน ค.ศ. 2021 โดยสมาคมการวิจารณ์หนังสือแห่งประเทศจีน (Yu Hua Research Center, 2021) รางวัล “วรรณกรรมดีเด่น 10 อันดับประจำปี 2021” โดย China Publishing & Media Journal รางวัลวรรณกรรมซือไน่อัน ครั้งที่ 5 โดยคณะกรรมการรางวัลวรรณกรรมซือไน่อัน (Yu Hua Research Center, 2023) นอกจากนี้ ยังได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น ภาษาอิตาลี ภาษาฝรั่งเศส และภาษาไทย ตามรายงานอิทธิพลของหนังสือจีนว่าด้วยสถิติ

จำนวนหนังสือในห้องสมุดต่างประเทศ ประจำปี 2022 แสดงว่า สถิติจำนวนเล่มของนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” มีจำนวนมากที่สุด (Chinanews, 2022) ซึ่งถือได้ว่านวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ได้รับการยอมรับและความนิยมทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศอย่างแพร่หลาย

ทั้งนี้ ลักษณะการใช้ภาษาของนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” เต็มไปด้วยภาษาพื้นเมืองและภูมิปัญญาของชาวบ้าน สอดแทรกสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ที่มีสีสันความเป็นท้องถิ่นตลอดเรื่อง โดยมีจำนวนทั้งหมด 56 สำนวน ทำให้นวนิยายเรื่องนี้รุ่มรวยไปด้วยบรรยากาศความเป็นพื้นบ้าน สามารถฉายภาพอดีตของสังคมจีนได้อย่างแจ่มแจ้ง เช่น สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ “三条腿的母鸡难找，两条腿的女人到处都是” ที่ปรากฏอยู่ตอนที่ลูกเรือปลอบใจตัวละครที่ชื่อ “เฉินเย่าอู่” ในขณะที่ฉบับแปลภาษาไทยได้แปลเป็น “แม่ไก่สามขาหายาก แต่ผู้หญิงสองขาหาได้ทุกที่” ซึ่งเป็นการแปลรักษาความแปลกต่างโดยคงโครงสร้างประโยคและการเปรียบเทียบของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ดังกล่าวไว้ โดยในวัฒนธรรมจีนได้นำ “แม่ไก่” มาเปรียบเทียบเป็นโสเภณี ซึ่งไม่ปรากฏในวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ จากการศึกษาของ (Jia, 2567) พบว่า สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ทั้ง 56 สำนวน มีเพียง 4 สำนวนเท่านั้นที่สามารถตั้งข้อสังเกตในเรื่อง “สุนทรียภาพ”ที่ไม่เทียบเคียงกับต้นฉบับ เช่น ผู้แปลแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ “脚底抹油” ที่มีความหมายว่า “รีบร้อนหนีไปอย่างเงียบ ๆ เป็นคำสื่อนัยลบ” (Wen, 2019) เป็น “ฝ่าตีนทาน้ำมัน” ไม่ว่าจะพิจารณาตามบริบทหรือตัวอักษร อาจทำให้ผู้เสพชาวไทยตีความไปได้ว่า ฝ่าตีนทาน้ำมันหมายถึง เดินไปอาจจะหกคะเมนตีลังกาก็เป็นได้ จาก “ข้อสังเกต” ในด้านการแปลที่ไม่เทียบเคียงกับต้นฉบับดังกล่าว จึงนำไปสู่ “ประเด็น” หรือ “ปัญหา” ในด้าน “ความคลาดเคลื่อน” ในการแปลและถอดความสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาไทย ปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้เสพวรรณกรรมฉบับแปลภาษาไทยไม่ได้สัมผัสถึง “ศิลปะในการใช้ภาษาที่ประกอบสร้างขึ้นมาให้เป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวรรณกรรมผ่าน ‘สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์’ ที่ผู้แปลต้องพยายามรักษาเอาไว้ เพราะการอ่านวรรณกรรมที่ขาดเสน่ห์ทางภาษาสำหรับผู้เสพวรรณกรรมดุจดั่งการดูละครเวทีที่มีแต่บทพูดแห้ง ๆ โดยมิได้มีเสียงดนตรีที่ไพเราะเพราะพริ้งขับกล่อม” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน, 2566)

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตด้านศิลปะในการใช้ภาษาที่พบในการแปล “สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์” ถือเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้ผู้อ่านชาวไทยตั้งข้อสังเกตกับคุณภาพของผลงานแปลของฉบับพากย์ไทย ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสำนักพิมพ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบข้างต้น และเพื่อทำให้งานแปลมีความสมบูรณ์แบบในมิติต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด การศึกษาการแปลในเชิงภาคทฤษฎีเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับภาษาไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ นอกจากต้องถ่ายทอดภาพความคิดในสำนวนนั้น ๆ แล้ว ผู้แปลยังคงต้องพิจารณาสารทุกมิติที่ต้นฉบับต้องการสื่อร่วมกับบริบท เนื้อเรื่องและพื้นหลังของเรื่องโดยถ่องแท้ เพื่อสรรหาคำแปลที่รัดกุมมากที่สุด อย่างไรก็ตาม เป้าหมายหลักของการแปลคือการถ่ายทอดสารโดยทำให้

ผู้อ่านภาษาปลายทางได้รับสารที่เทียบเท่ากับผู้อ่านภาษาต้นทาง ซึ่งไม่ได้หมายถึงความเทียบเท่าเชิงรูปแบบตามตัวอักษร หากแต่เป็นความเทียบเท่าเชิงหน้าที่ (Functional Equivalence) โดยได้เน้นย้ำว่า รูปแบบโครงสร้างของภาษาใด ๆ ที่จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่านปลายทางควรได้รับการดัดแปลงตามความเหมาะสมเพื่อสื่อสารให้ผู้รับสารในภาษาปลายทางเข้าใจตรงกันกับผู้รับสารในภาษาต้นทาง (Nida & Taber, 1982) ทั้งนี้ การศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับพากย์ไทยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดโดยอ้างอิงแนวคิดและทฤษฎีด้านการแปลวรรณกรรมและการแปลสำนวนดังนี้ หัวใจสำคัญของการแปลวรรณกรรมจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง คือ การถ่ายทอดสารในทุกมิติที่ผู้ประพันธ์ต้นฉบับต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่านปลายทางให้ครบถ้วนรัดกุมมากที่สุด ซึ่งรวมถึงความหมายระดับภาษา ความงามของภาษา น้ำเสียง อารมณ์ความรู้สึก อรรถรส ภาพความคิดของภาษาหรือเจตนารมณ์การใช้ภาษาตามบริบทของผู้ประพันธ์ (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559, 2562, 2563) โดยเฉพาะข้อควรระวังที่ Yin, บุรินทร์ ศรีสมถวิล, และ Jia (2567) ได้นำเสนอไว้ กล่าวคือ การถ่ายทอดความหมายของสำนวนจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งต้องคำนึงไว้เสมอว่า ความหมายตามบริบทอาจสื่อนัยมากกว่าความหมายตามพจนานุกรม อนึ่ง เนื่องว่าสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาเชิงภาษาพูด มักเกิดในบริบทสนทนา การตีความเจตนาและเจตจำนงในการสื่อสารของผู้พูด รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารของผู้พูดตามบริบทให้แตกฉาน จึงมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดสารแอบแฝงภายใต้ภาษาให้ผู้รับสารในภาษาปลายทางได้รับสารที่เทียบเคียงกับผู้รับสารในภาษาต้นทาง (Gao, 2015) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดเกี่ยวกับหลักและข้อควรระวังในการแปลสำนวนจีน - ไทย ไทย – จีน มาเป็นกรอบแนวคิดประกอบกับการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวอีกด้วย โดยเน้นย้ำให้ระวังพิจารณาความแตกต่างของภาพความคิด ความหมายและน้ำเสียงของสำนวนเป็นสำคัญ (กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562)

อนึ่ง จากการศึกษางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย หรือสำนวนไทยเป็นภาษาจีนในวรรณกรรม พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่น้อย โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การศึกษากลวิธีการแปลสำนวน เช่น งานวิจัยของ ลลิดา วิษณุวงศ์ และ จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ์ (2566) ศึกษาการแปลสำนวนสุภาษิตในนวนิยายจีนเรื่อง “หงเกาเหลียงจยาจู๋《红高粱家族》” ของมั่วเหยียน (莫言) และ 2) การศึกษาประเด็นการแปลสำนวนคลาดเคลื่อน โดยมีการศึกษาจากสำนวนประเภทต่าง ๆ และหลากหลายแหล่งข้อมูล เช่น การศึกษาการแปลสำนวนคลาดเคลื่อนในวรรณกรรมอาทิ งานวิจัยของ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559) ศึกษาเปรียบเทียบการ “ก้าวข้าม” และการ “ก้าวไม่ข้าม” ความเป็นอื่นด้านกลวิธีการใช้คำและการใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมไทย เรื่อง คำพิพากษาของ ชาติ กอบจิตติ กับคำพิพากษาฉบับพากย์จีนทั้งสองสำนวน งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นการแปลสำนวนคลาดเคลื่อนในบทบรรยายใต้ภาพ เช่น งานวิจัยของ วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์เรื่อง “ถักทอรักที่ปลายฝัน” โดยศึกษาจากสำนวนจีนประเภทเฉิงอี่ว์ 4 คำ และงานวิจัยของ ภาวชญา มัชฌิมดำรง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นการแปลสำนวนคลาดเคลื่อนในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์เรื่อง “ข้านี่แหละองค์หญิงสาม” โดยได้ศึกษาจากสำนวนจีนประเภทเฉิงอี่ว์ 4 คำ

และงานวิจัยของ Ma Jupeng, ขนิษฐา จิตชินะกุล, และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2567) ศึกษาประเด็นการแปลสำนวนไทยเป็นสำนวนจีนคลาดเคลื่อนจากสำนวนจีนประเภทเฉิงอี่ว์ในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ”

ทั้งนี้ ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการถ่ายทอดศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับภาษาไทย

ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิน เมืองไร้ตัวตน” ฉบับพากย์ไทย โดยกำหนดขอบเขตดังนี้

ศึกษาต้นฉบับภาษาจีนศึกษาจากเรื่อง “文城” ประพันธ์โดยหยูหัว (余华) ที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม ค.ศ. 2021 โดยบริษัทสำนักพิมพ์ปักกิ่งจำกัด (北京出版社集团——北京十月文艺出版社)

ศึกษาฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” แปลโดย รำพรรณ รักศรีอักษร ที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 โดยบริษัทนานมีบุ๊คส์จำกัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ คือ 汉语俗语 เป็นสำนวนจีนประเภทหนึ่ง เกิดจากคำพูดของชาวบ้านที่ได้ใช้กันปากต่อปากและสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นจนกลายเป็นกลุ่มคำตายตัวหรือประโยคที่สั้นและกะทัดรัด ซึ่งเป็นภาษาพูดทั่วไปที่มีภาพพจน์และมีชั้นเชิง แต่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย มีพลังสัมผัสอารมณ์ผู้อ่านหรือผู้ฟังจนนึกเห็นภาพได้อย่างแจ่มชัดและรู้สึกลึกซึ้งในเนื้อหา และเป็นภาษาที่มีชีวิตชีวา ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะในการใช้ภาษาทางภาษาที่เรียบง่าย (Ma & Ma, 1998) โดยรวมถึง เยี่ยนอี่ว์ (谚语) เซียโฮ่วอี่ว์ (歇后语) และก้วนย่งอี่ว์ (惯用语) (Wen, 2019)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิธีการแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาไทยในวรรณกรรม ซึ่งทำให้ได้รับความรู้ในด้านความหลากหลายของกลยุทธ์การแปลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ ยังเป็นแนวทางในการแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ภาษาจีนเป็นภาษาไทย เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการแปล ที่สำคัญ การวิจัยครั้งนี้นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านการแปลวรรณกรรม โดยเฉพาะการแปลวรรณกรรมร่วมสมัย

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ในฉบับพากย์ไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจตัวบทนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย รวมถึงข้อมูลพื้นหลังที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน”
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปร่วมอภิปรายในส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมข้อมูลตัวอย่างสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์

3.1 สร้างคลังข้อมูลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ที่ปรากฏในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” จากต้นฉบับภาษาจีนและคำแปลภาษาไทยจากฉบับแปลภาษาไทย โดยจัดทำเป็นคลังข้อมูลตารางเปรียบเทียบสองภาษา

3.2. คัดกรองกลุ่มตัวอย่างสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์

4. วิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาและวิเคราะห์ศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับภาษาไทยผ่านการแปลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับสรรหาสืบค้นและเฟ้นคำแปลที่เหมาะสมเพื่อนำเสนอบทแปลในมุมมองที่แตกต่างกับผู้แปล

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

1. นัยยะที่แฝงของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์สูญหายไป ทำให้ศิลปะในการใช้ภาษาหายไปในฉบับพากย์ไทย

จากการศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ในฉบับพากย์ไทย พบว่า ผู้แปลมีแนวนิยมในการใช้กลวิธีการแปลตรงตัวในการถ่ายทอดสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาไทย พยายามรักษาโครงสร้างของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ให้ได้มากที่สุด ซึ่งยังพบว่า มีนัยยะที่แฝงของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในบางมิติสูญหาย ทว่าผู้อ่านชาวไทยที่อาจไม่คุ้นเคยกับภาษาและวัฒนธรรมจีน จะไม่สามารถเห็นภาพหรือเกิดความประทับใจไปกับเนื้อหานั้น ๆ ได้ตามเจตนาและภาพความคิดของผู้ประพันธ์ และอาจทำให้ผู้เสพวรรณกรรมฉบับภาษาไทยต้องอ่านทวนหลายรอบจึงจะเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ในสำนวนสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (1)

ต้นฉบับภาษาจีน

他们差不多趴了一个时辰，枪声停息后才站起来，一个土匪问“和尚”，是不是去追上水上漂和豹子李他们，“和尚”说：

*“他们**脚底抹油**，你追得上吗？”*

(Yu, 2021)

ฉบับแปลภาษาไทย

พวกเขาหมอบอยู่ประมาณหนึ่งชั่วยาม พอเสียงปืนสงบจึงลุกขึ้น โจรคนหนึ่งถามหลวงจีนจะวิ่งตามลอยเหนือน้ำกับหลี่เสือดาวไหม หลวงจีนตอบ

*“**ฝ่าตีน**พวกมัน**ทาน้ำมัน** เจ้าตามทันหรือ”*

(รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566)

เมื่ออ่านเนื้อเรื่องทั้งเรื่องให้ละเอียด จะพบได้ว่าผู้ประพันธ์ได้สร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร “หลวงจีน” ให้เป็นโจรคนหนึ่งที่ยังคงมีจิตใจความเป็นมนุษย์และความดีในความเป็นโจร ในขณะที่ได้สร้างตัวละคร “ลอยเหนือน้ำและหลี่เสือดาว” ให้มีบทบาทเป็นสัญลักษณ์แทนความเลว โดยให้เป็นโจร

ที่เห็นแก่ผลประโยชน์ของตัวเอง เลวร้าย และไร้ความเป็นมนุษย์ ซึ่งเหตุการณ์ในบริบทข้างต้นเป็นเหตุการณ์ต่อสู้กันระหว่างคณะโจรของหลวงจีนกับคณะโจรของลอยเหนือน้ำและหลี่เสือดาว เมื่อลอยเหนือน้ำและหลี่เสือดาวเห็นว่าสถานการณ์ ณ ตอนนั้นไม่เอื้อต่อตนเอง รวมทั้งรู้ตัวว่ากองทหารก็กำลังเข้าใกล้ จึงรีบวิ่งหนีไปราวกับ “脚底抹油” อย่างที่หลวงจีนกล่าวโดยมีนัยเชิงการดูหมิ่น ซึ่งสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ดังกล่าวนี้ถอดความตรงตัวเป็นภาษาไทยได้ดังคำแปลของผู้แปลในตัวอย่างข้างต้นคือ “ฝ่าตีนทาน้ำมัน”

สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ “脚底抹油” ย่อมาจากสำนวนพักท้ายสำนวนเชียโฮ่วอี่ว์ “脚底板抹油——溜了” ซึ่งสื่อความหมายว่า รีบร้อนหนีไปอย่างเงียบ ๆ เป็นคำสื่อนัยลบ (Wen, 2019) โดยนำภาพความลื่นของน้ำมันมาเป็นอุปลักษณ์เปรียบเทียบกับการวิ่งหนีไปอย่างเงียบ ๆ ดังนั้น การใช้สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในเหตุการณ์ข้างต้น ทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวาและมีศิลปะในการใช้ภาษาในเชิงการให้ภาพการเคลื่อนไหวของตัวละคร พร้อมทั้งอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในเหตุการณ์ได้อย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยรักษาความแปลกต่างด้านภาพพจน์ของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ดังกล่าว ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่ไม่มีในภาษาไทย ผู้เสพวรรณกรรมฉบับภาษาไทยอาจเข้าใจได้ตามบริบทในเรื่อง หากแต่ต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจไปกับบริบท อาจจะต้องอ่านทวนกลับไปกลับมาหลายรอบกว่าจะเข้าใจความที่แฝงอยู่ ผู้อ่านชาวไทยที่อ่านผ่าน ๆ อาจจะตีความไปอีกแบบ เช่น “เดินไปอาจจะหกคะเมนตีลังกาก็เป็นได้” ทว่าดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ดังกล่าวสื่อนัยเชิงลบ พร้อมทั้งตัวละคร “ลอยเหนือน้ำและหลี่เสือดาว” เป็นภาพแทนตัวผู้ร้ายในเรื่อง ดังนั้น เพื่อความรัดกุมของสำนวนแปลและตระหนักถึงความไหลลื่นของผู้เสพวรรณกรรมฉบับภาษาไทย อาจสรรคำที่เหมาะสมมากที่สุดโดยเปลี่ยนมุมมองความซื่อตรงต่อต้นฉบับมาเป็นการแปลให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมปลายทาง ทำให้ชาวไทยเข้าใจได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการตีความมากนัก โดยใช้สำนวนที่มีโวหารภาพพจน์ในภาษาไทย เช่น ในสังคมไทยมีสำนวนภาษาพูด “ใส่เกียร์หมา” “เกียร์หมา” ที่แสดงถึงอาการเคลื่อนไหวที่เร่งรีบ รวดเร็ว ทั้งยังมีตัวเปรียบที่สื่อนัยลบในวัฒนธรรมไทยและจีนด้วย “หมา” ไม่ว่าจะเป็นการสื่อความหมาย หรือ ตัวเปรียบ สามารถใช้ในบริบทดังกล่าวได้ “หมดจด” กว่าการแปลตรง “ฝ่าตีนทาน้ำมัน” ผู้เสพวรรณกรรมฉบับไทยเข้าใจได้ทันทีว่าตัวร้ายสองตัวนั้น “รีบหนีไปอย่างเงียบ ๆ” ตามไม่ทันหรอก นั่นเอง

สำนวนแปลภาษาไทยของผู้วิจัย (1a)

พวกเขาหมอบอยู่ประมาณหนึ่งชั่วยาม พอเสียงปืนสงบจึงลุกขึ้น โจรคนหนึ่งถามหลวงจีนจะวิ่งตามลอยเหนือน้ำกับหลี่เสือดาวไหม หลวงจีนตอบ

*“พวกมัน**<u>ใส่ตีนหมา</u>**วิ่งหนี เจ้าตามทันหรือ”*

สำนวนแปลภาษาไทยของผู้วิจัย (1B)

พวกเขาหมอบอยู่ประมาณหนึ่งชั่วยาม พอเสียงปืนสงบจึงลุกขึ้น โจรคนหนึ่งถามหลวงจีนจะวิ่งตามลอยเหนือน้ำกับหลี่เสือดาวไหม หลวงจีนตอบ

*“พวกมัน**<u>ใส่เกียร์หมา</u>**อย่างนั้น เจ้าตามทันหรือ”*

ตัวอย่างที่ (2)

ต้นฉบับภาษาจีน

田地里干活的村民都直起腰，好奇地看这个溪镇来的男人手撩长衫走在田间小路上。小美的小弟一脸欢喜跟在身后，对着田地里的人大声喊叫:“我姐夫大人来接我姐姐啦。”

*田地里的村民明白过来，被休回到村里的小美又是溪镇织补沈家的人了。他们说沈家的人吃上后悔药了，所以**泼出的水能收回，说出的话能喊回**。*

(Yu, 2021)

ฉบับแปลภาษาไทย

ชาวบ้านที่ทำงานในนาต่างเหยียดตัวขึ้นมามองดูผู้ชายจากซีเจิ้นคนนี้รวบชายชุดยาวเดินตามคันนาด้วยความอยากรู้อยากเห็น น้องเล็กของเสียวเหม่ยสีหน้าพออกพอใจ เดินตามหลังตะโกนบอกคนในนา “ใต้เท้าสามีพี่สาวข้ามารับพี่สาวข้าแล้ว”

*ชาวบ้านในนาเข้าใจทันที เสียวเหม่ยซึ่งถูกหย่ากลับมาที่หมู่บ้านได้กลับไปเป็นคนของร้านปะชุนตระกูลเสิ่นในซีเจิ้นแล้ว แต่ละคนบอกว่าคนของบ้านตระกูลเสิ่นกินยาเสียใจภายหลัง จึง**รับน้ำที่สาดมากลับไป เอาคำที่พูดออกมากลับคืนไป***

(รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566)

เสียวเหม่ยเป็นเมียบ่าวของบ้านตระกูลเสิ่น ตามขนบอันคร่ำครึของจีนโบราณ บ้านใดยากจนข้นแค้นจะขายลูกสาวให้ไปเป็นบ่าวในตระกูลคนร่ำรวย รอจนเติบโตถึงวัยอันสมควรก็ให้ปรนนิบัติรับใช้ลูกชายตระกูลนั้นเหมือนภรรยาคนหนึ่ง เหตุการณ์ในบริบทดังกล่าว อาเฉียงไปบ้านเสียวเหม่ยรับเธอกลับบ้านตระกูลเสิ่นอีกครั้ง หลังจากที่เสียวเหม่ยถูกแม่สามีไล่ออกจากบ้านตระกูลเสิ่นเนื่องจากเธอขโมยเงินไปให้น้องชาย ชาวบ้านจึงพูดคุยกันว่าบ้านตระกูลเสิ่น “泼出的水能收回, 说出的话能喊回” ที่ถอดความตรงตัวเป็นภาษาไทยได้ดังสำนวนแปลของผู้แปลในตัวอย่างข้างต้น คือ “รับน้ำที่สาดมากลับไป เอาคำที่พูดออกมากลับคืนไป” เป็นการย้อนถามเชิงตำหนิบ้านตระกูลเสิ่นว่าไม่รักษาคำพูด ซึ่งในความเป็นจริง น้ำที่สาดออกไปไม่มีทางเก็บกลับมาได้ เปรียบกับคำพูดที่กล่าวออกไปก็เก็บกลับมาไม่ได้เช่นเดียวกัน

“泼出的水能收回, 说出的话能喊回” เป็นประโยคที่ปรับแต่งมาจากสำนวนเยี่ยนอี่ว์ คือ “泼出的水, 说出的话”ที่ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “น้ำที่สาดออกไปแล้ว คำพูดที่พูดออกไปแล้ว” ซึ่งสื่อความหมายถึง “คนเราต้องรับผิดชอบต่อคำพูดของตัวเอง” (Wen, 2015) และสำนวนพักท้ายเซียโฮ่วอี่ว์ “泼出去的水——收不回”ที่ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “น้ำที่สาดออกไปแล้ว--เก็บคืนมามิได้” ซึ่งสื่อความหมายถึง “เรื่องราวเกิดขึ้นแล้ว ย้อนกลับไปแก้ไขอะไรไม่ได้” (Wen, 2015) ทั้งสองสำนวนจีนประเภทสุภาษิตดังกล่าวได้นำการระเหยที่หายไปในอากาศของน้ำเปรียบเทียบกับการที่เรื่องราวที่เกิดขึ้นไม่สามารถกลับไปแก้ไขได้ เป็นการเปรียบที่เรียบแต่แฝงไว้ด้วยภาพความคิดที่แจ่มแจ้ง สื่อความในบริบทดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ ถ้าพินิจในมิติในการแปลทั่วไป การแปลตรงตัวในบริบทดังกล่าวของผู้แปล ไม่ถือว่าผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับแต่อย่างใด แน่นอนว่า “การแปลตรงโดยรักษาความแปลกต่างของวัฒนธรรมต้นทาง” เป็น “สรณะ” ของนักแปลทั่วไปอยู่แล้ว หากแปลตรงตัวได้โดยส่วนมากก็สื่อความประกอบกับการตีความในบริบทได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน แต่หากพินิจในมิติของการแปลวรรณกรรมที่เป็น“ตัวบท

วัฒนธรรมลายลักษณ์” ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดประสบการณ์ทางวัฒนธรรมต้นทางไปสู่วัฒนธรรมปลายทาง การเฟ้นคำหรือสำนวนที่ทั้งมีความหมายและความเข้มข้นเทียบเท่ากับต้นฉบับถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ดังนั้นหากวิเคราะห์สำนวนสูอี่ว์ “泼出的水能收回, 说出的话能喊回” อย่างถี่ถ้วน จะพบว่าสำนวนจีนนี้เน้นหนักไปทางด้านการใช้น้ำเสียงตำหนิตระกูลเสิ่นว่า “กลับกลอก” “ไม่รักษาคำพูด” “ปลิ้นปล้อน” ซึ่งตรงกับสำนวนไทยที่ว่า “พาลีหลายหน้า” หมายถึง “กลับกลอก ไม่ซื่อสัตย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ที่มีที่มาจากเรื่องรามเกียรติ์ตอน “พาลีได้นางดารา” ความเดิมว่า

๏ เมื่อนั้น พาลีผู้มีอัชฌาสัย
ก้มเกล้ารับผอบอำไพ เหาะไปขีดขินธานี ฯ
๏ ครั้นถึงจึงขึ้นบนแท่นแก้ว เปิดผอบเพริศแพร้วแสงศรี
เห็นโฉมดาราเทวี งามล้ำนารีในเมืองอินทร์ ฯ
๏ พิศพักตร์พักตร์ผ่องดั่งดวงจันทร์ พิศขนงดั่งคันธนูศิลป์
พิศเนตรดั่งเนตรมฤคิน พิศทนต์ดั่งนิลเรียบราย
พิศโอษฐ์โอษฐ์เอี่ยมดั่งจะแย้ม พิศนาสิกแฉล้มเฉิดฉาย
พิศปรางดั่งปรางทองพราย พิศกรรณกรรณคล้ายบุษบง
พิศถันดั่งดวงปทุมมาศ พิศคอวิลาสดั่งคอหงส์
พิศกรดั่งงวงคชาพงศ์ พิศทรงงามทรงจำเริญตา
ยิ่งพิศยิ่งพิศวาสกลุ้ม ให้คลั่งคลุ้มคลุ้มความเสน่หา
ลืมคิดคิดถึงอนุชา ลืมสัตย์สัจจาที่สาบาน ฯ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2515)

บทละครข้างต้น เป็นเรื่องราวหลังจากรามสูรจับอรชุนเทพบุตรฟาดเข้ากับเหลี่ยมเขาพระสุเมรุจนถึงแก่ความตาย ทำให้เขาพระสุเมรุทรุดเอียงลงไปไม่ตั้งตรงเหมือนแต่ก่อน เดือดร้อนถึงพระอิศวร มีบัญชาให้สองพญาวานร คือ พาลีและสุครีพมาช่วยนำทัพเทพเทวดามาชะลอยกเขาพระสุเมรุในที่สุดสามารถทำให้เขาพระสุเมรุตั้งตรงขึ้นมาดังเดิม หลังจากนั้น พระอิศวรเห็นพาลีขึ้นมาเฝ้าก็กล่าวยกย่องสรรเสริญ พร้อมทั้งปูนบำเหน็จตามสมควร จากนั้นจึงนำเอาผอบแก้วภายในบรรจุ “นางดารา” สตรีสวรรค์ฝากไปเป็นรางวัลความดีความชอบตอบแทนให้กับสุครีพน้องชาย

เมื่อพระนารายณ์เห็นพระอิศวรฝากผอบนางดาราไปกับพาลีแบบนั้นดูไม่เหมาะจึงได้กล่าวทัดทานออกไป ว่าการที่จะฝากนางดาราไปกับพาลี ก็เหมือนผึ้งภุมรากับดอกไม้หอม ตามนิสัยแมลงภู่ผึ้งอยู่ใกล้ดอกไม้กรุ่นกลิ่นอบอวลย่อมเคล้าคลึงลิ้มชิมรสของดอกไม้เป็นธรรมดา ไม่ผิดจากกาเหว่าฝากไข่ในรังแม่กา สุดท้ายแล้วสุครีพจะไม่ได้นางดาราเป็นเทวีอย่างแน่แท้

เมื่อพาลีได้ฟังคำพระนารายณ์ดังนั้นจึงทูลตอบพระอิศวรไป ว่าหากพระองค์ทั้งสองจะยังไม่ไว้ใจในตัวข้า ข้าก็จะขอให้สัตย์สาบานไว้ว่า หากต้องยักยอกเอานางดาราไว้เป็นชายาตน มิได้ร่วมห้องเคียงคู่สู่สมกับสุครีพผู้เป็นน้อง ขอให้ตนต้องตายด้วยคมศรของพระนารายณ์ เมื่อพระอิศวรได้ฟังคำสาบานแล้วก็ยินดีฝากนางดาราไปกับพญาพาลี แล้วบ่ายหน้าเหาะกลับไปยังธานีขีดขิน เมื่อกลับมาถึงนครขีดขิน แทนที่พาลีจะนำผอบนางดาราไปมอบให้กับสุครีพน้องชาย กลับนำผอบนั้นเข้าไปยังเตียงนอนของตนเองและผิดคำสาบานที่ให้ไว้กับพระนารายณ์ กลับกลอกผิดคำพูดเอานางดารามาทำเมียเสียเอง

แม้ว่าสำนวนไทย “พาลีหลายหน้า” ที่หมายถึง “กลับกลอก ไม่ซื่อสัตย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ไม่สามารถเทียบเคียงกับสำนวนสูอี่ว์ “泼出的水能收回,说出的话能喊回” ได้แบบคำต่อคำ ทั้งยังมีจำนวนที่สั้นกว่า แต่ไม่ว่าจะเป็นความหมายแฝงในเชิงลบที่มีน้ำเสียงตำหนิ หรือความหมายที่แท้จริงของสำนวนคือ “กลับกลอก ไม่ซื่อสัตย์” ก็เหมาะสมกว่าการแปลสำนวนนี้ออกมาตรง ๆ อย่างแน่นอน

สำนวนแปลของผู้วิจัย (2)

ชาวบ้านที่ทำงานในนาต่างเหยียดตัวขึ้นมามองดูผู้ชายจากซีเจิ้นคนนี้รวบชายชุดยาวเดินตามคันนาด้วยความอยากรู้อยากเห็น น้องเล็กของเสียวเหม่ยสีหน้าพออกพอใจ เดินตามหลังตะโกนบอกคนในนา “ใต้เท้าสามีพี่สาวข้ามารับพี่สาวข้าแล้ว” ชาวบ้านในนาเข้าใจทันที เสียวเหม่ยซึ่งถูกหย่ากลับมาที่หมู่บ้านได้กลับไปเป็นคนของร้านปะชุนตระกูลเสิ่นในซีเจิ้นแล้ว แต่ละคนบอกว่าคนของบ้านตระกูลเสิ่นรู้สึกผิดภายหลัง เข้าทำนอง ***<u>พาลีหลายหน้า</u>*** ไม่รักษาคำพูด

ตัวอย่างที่ (3)

ต้นฉบับภาษาจีน

林祥福看着三个孩子整天里里外外奔跑，觉得应该让朗朗读书声代替咚咚脚步声，他和陈永良把楼下一个堆放杂物的房间收拾出来，在墙上挂上一块小黑板，黑板旁边贴上雍正皇帝的《圣谕广训》，又搬进来三张小课桌和三把小凳子。林祥福将三个孩子叫到面前，告诉他们：

*“现在开始要认字读书了。从今往后，****<u>坐要坐得端正，走要走得方正</u>****。”*

(Yu, 2021)

ฉบับแปลภาษาไทย

หลินเสียงฝูมองดูเด็กสามคนวิ่งเล่นไปมาทั้งวัน รู้สึกว่าควรให้เสียงท่องหนังสือเข้ามาแทนเสียงก้าวเท้าตึงตัง เขากับเฉินหย่งเหลียงเก็บกวาดห้องเก็บของชั้นล่าง เอากระดานดำแผ่นเล็ก ๆ มาแขวนที่ผนัง ข้างกระดานดำติดป้ายเขียนไว้ว่า “พระบรมราโชวาท” ของยงเจิ้งฮ่องเต้ แล้วยกโต๊ะเรียนเล็กสามตัวม้านั่งเล็กสามตัวเข้ามาหลินเสียงฝูเรียกเด็ก ๆ มาหาบอกว่า

*“เวลานี้ต้องเริ่มเรียนหนังสือแล้ว ต่อไป****<u>เวลานั่งต้องนั่งตัวตรง เวลาเดินต้องเดินตัวตรง</u>****”*

(รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566)

ตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของคนจีน มักจะคาดหวังให้ลูกหลานมีอนาคตที่ดี และเป็นคนประพฤติตนตามระเบียบคุณธรรมจริยธรรม สามารถสร้างประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ ซึ่งการเรียนหนังสือจึงเป็นการช่วยขัดเกลาจิตใจ และปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน จากตัวอย่างข้างต้น หลินเสียงฝูกำลังสั่งสอนเด็ก ๆ ว่า “坐要坐得端正,走要走得方正” ซึ่งถอดความตรงตัวเป็นภาษาไทยได้ดังสำนวนแปลของผู้แปลคือ “<u>นั่งต้องนั่งตัวตรง เดินต้องเดินตัวตรง</u>”

“坐要坐得端正，走要走得方正” มาจาก “坐的端,行的正” มีความหมายโดยนัยว่า “การประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี การดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม จริยธรรม โดยมีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงถึงความดีงาม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ และการเคารพกฎหมาย อยู่ในกฎอยู่ในระเบียบ” (Wen, 2019) โดยนำท่าทีการนั่งตัวตรงและการเดินตัวตรงมาเปรียบเทียบกับการปฏิบัติตนที่ไม่นอกลู่นอกทาง หรือการปฏิบัติตนที่ตรงตามระเบียบ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเห็นภาพแจ่มชัดและรู้สึกลึกซึ้งกับเนื้อหา

ทั้งนี้ จากบริบทในตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลินเสียงผู้ไม่เพียงแต่ต้องการบอกให้เด็ก ๆ ต้องนั่งตัวตรงกับเดินตัวตรงเท่านั้น ยังมีนัยสำคัญคือ ความคาดหวังที่มีต่อเด็กอีกด้วย ซึ่งหากพินิจอย่างถี่ถ้วนทั้งในมิติของจำนวนคำ และความหมายจะพบว่าสำนวนไทย “ไก่สงวนขน คนสงวนชื่อ” ที่มีความหมายว่า “คนจะดำรงอยู่ในสังคมได้ ต้องรักษาชีวิต ชื่อเสียงของตนให้ดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2547) สามารถนำมาแทนสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ “坐要坐得端正,走要走得方正” ได้อย่างหมดจด สามารถสื่อความที่ว่า ผู้ใหญ่มีความคาดหวังให้เด็ก ๆ ตั้งอกตั้งใจเรียนหนังสือ เพื่อจะได้เป็นคนดีมีวิชาติดตัวไปประกอบสัมมาอาชีพได้ในอนาคต

ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัย (3)

หลินเสียงฝูมองดูเด็กสามคนวิ่งเล่นไปมาทั้งวัน รู้สึกว่าควรให้เสียงท่องหนังสือเข้ามาแทนเสียงก้าวเท้าตึงตัง เขากับเฉินหย่งเหลียงเก็บกวาดห้องเก็บของชั้นล่าง เอากระดานดำแผ่นเล็ก ๆ มาแขวนที่ผนัง ข้างกระดานดำติดป้ายเขียนไว้ว่า “พระบรมราโชวาท” ของยงเจิ้งฮ่องเต้ แล้วยกโต๊ะเรียนเล็กสามตัวม้านั่งเล็กสามตัวเข้ามาหลินเสียงฝูเรียกเด็ก ๆ มาหาบอกว่า

*“เวลานี้ต้องเริ่มเรียนหนังสือแล้ว ต่อไปต้องเป็นอย่าง **ไก่สงวนขน คนสงวนชื่อ**”*

2. การถ่ายทอดจุดเน้นในการสื่อความหมายของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์คลาดเคลื่อน ทำให้ศิลปะในการใช้ภาษาหายไปในฉบับพากย์ไทย

จากการศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับพากย์ไทย พบว่า ผู้แปลมักใช้กลวิธีการแปลตรงตัวในการถ่ายทอดสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาไทย โดยมองข้ามนัยที่แฝงภายใต้ตัวอักษรซึ่งเป็นภาพความคิดที่สำนวนต้องการส่งพลังสัมผัสผู้อ่านหรือผู้ฟังให้เห็นภาพได้อย่างกระจ่างชัดหรือรู้สึกลึกซึ้งกับเนื้อหา จนทำให้สื่อสารไม่ครบตามบริบทต้นฉบับ ตลอดจนส่งผลทำให้ผู้อ่านชาวไทยไม่สามารถเข้าใจความหมายโดยนัยหรือสารสำคัญของบริบทได้เหมือนผู้อ่านฉบับภาษาจีน ซึ่งถือว่าศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ไปไม่ถึงผู้อ่านฉบับพากย์ไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (4)

ต้นฉบับภาษาจีน

*张一斧打起顾益民的主意，他把手下几个干将召集到一起商议，他说**打蛇要打七寸**，*擒贼要先擒王，*若是把顾益民绑了票，一是可以杀杀溪镇民团的威风，二是可以拿顾益民换来民团的枪支，壮大自己实力。*

(Yu, 2021)

ฉบับแปลภาษาไทย

*จางมือขวานจึงวางแผนเล่นงานกู้อี้หมิน เขาเรียกลูกสมุนคนสำคัญมาหารือ บอกว่า**ตีงูต้องตีตัวใหญ่** จับโจรต้องจับหัวหน้า ถ้าจับกู้อี้หมินเรียกค่าไถ่ได้ ข้อแรกเป็นการทำลายขวัญสู้รบของกองทหารบ้าน ข้อสองเอาตัวกู้อี้หมินแลกกับปืน เพิ่มกำลังฝ่ายตน*

(รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566)

กู้อี้หมินเป็นนายกสมาคมการค้าและผู้นำกองทหารท้องถิ่นในตำบลซีเจิ้น ในขณะที่จางมือขวานเป็นหัวหน้าคณะโจรในท้องถิ่น เหตุการณ์ในตัวอย่างข้างต้น จางมือขวานกำลังประชุมกับ

ลูกน้องเพื่อวางแผนโจมตีกองทหารท้องถิ่น โดยได้กำหนดกลยุทธ์การโจมตีว่า “打蛇要打七寸, 擒贼要先擒王” ซึ่งถอดความตรง ๆ เป็นภาษาไทยได้ว่า “ตีงูต้องตีตัวใหญ่ จับโจรต้องจับหัวหน้า”

“打蛇要打七寸, 擒贼要先擒王” เป็นประโยคที่ประกอบด้วยสำนวนเยี่ยนอี่ว์สองสำนวน คือ “打蛇要打七寸” ที่มีการนำจุดตาย หรือจุดอ่อนของงู คือ ตำแหน่งหัวใจมาเปรียบเทียบกับประเด็นหลักหรือประเด็นสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ โดยสื่อความหมายถึงการโจมตีศัตรูต้องโจมตีที่จุดอ่อนของฝ่ายตรงข้ามเป็นสำคัญ สื่อนัยว่า การจัดการปัญหาใด ๆ ต้องจับจุดสำคัญ ๆ ให้ได้ ถึงจะประสบความสำเร็จ (Wen, 1995) ส่วน “擒贼要先擒王” ที่หมายถึง การเอาชนะศัตรูต้องจับผู้นำก่อน สื่อนัยว่า การจัดการปัญหาใด ๆ ต้องจับหลักสำคัญและขั้นตอนสำคัญให้ได้ จึงจะประสบความสำเร็จ (Wen, 1995)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สำนวนแปลของผู้แปลในตัวอย่างข้างต้น สำหรับสำนวนเยี่ยนอี่ว์ “打蛇要打七寸” ได้ใช้กลยุทธ์การแปลแบบผสมผสานระหว่าง “รักษาความแปลกต่าง” และ “ทำให้กลมกลืน” โดยพยายามจะใช้ “งู” เป็นตัวเปรียบเหมือนต้นฉบับภาษาจีน แต่เปลี่ยนการตีที่จุดตาย เป็น “งูตัวใหญ่” แทน หากพิจารณาในมิติที่ว่า ผู้แปลอาจจะมุ่งแปลสำนวนไทยให้มีความสมดุลกับสำนวนด้านหลังคือ “擒贼要先擒王” ที่ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “จับโจรต้องจับหัวหน้า” ดังนั้นจะทำให้ความหมายดั้งเดิมของ “打蛇要打七寸” ผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ กล่าวคือ สำนวนนี้เน้นหนักไปที่การจัดการจุดตายของงู ตีงูต้องตีให้ตายในทันที ไม่ได้บอกว่า งูมีกี่ตัว งูอาจจะมีเป็นรังได้ แต่การจัดการงูต้องจัดการตรงจุดอ่อน ไม่ได้สื่อความว่า งูมีหลายตัว หรือเป็นรังงู ต้องจับพญางูให้ได้ก่อนเหมือนอย่างสำนวน “擒贼要先擒王” ที่มีความแจ่มแจ้งในตัวสำนวนว่า กองโจรมีหัวหน้า ต้องจับหัวหน้าให้ได้ก่อน ดังนั้นสำนวน “打蛇要打七寸, 擒贼要先擒王” จึงเป็นสำนวนที่ประกอบด้วยอนุประโยค 2 ประโยคที่เรียงร้อยต่อกันในรูปแบบความสัมพันธ์แบบคู่ขนานและเสริมความซึ่งกันและกัน โดยอนุประโยคแรกเน้นหนักไปด้าน “การจัดการจุดอ่อน” ส่วนอนุประโยคหลักเน้นหนักไปด้าน “การจัดการปัญหาใหญ่” การจับจุดอ่อนผนวกกับการจับหลักใหญ่ สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้อย่างแน่นอน ดังนั้นการใช้ “***<u>ตีงูต้องตีตัวใหญ่</u>***” แทน “打蛇要打七寸” แม้ว่าจะสมดุลในด้านจำนวนพยางค์ แต่ในมิติของความหมายไม่สามารถสื่อความตามต้นฉบับได้

แน่นอนว่า ผู้เสพวรรณกรรมฉบับพากย์ไทยอ่านผ่าน ๆ คงมองข้ามประเด็นเล็ก ๆ เหล่านี้ไป และเชื่อแน่ว่า ผู้แปลที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการแปลเช่นนี้ อาจจะเจตนาที่จะแปลออกมาเช่นนี้ แต่ในฐานะผู้วิจารณ์วรรณกรรมแปลไม่ได้ตั้งใจจะมาจับผิดแต่อย่างใด เพียงแค่นำเสนอข้อสังเกตที่พบบนพื้นฐานของเหตุผล ซึ่งเห็นว่า “打蛇要打七寸” มีสำนวนไทยที่สามารถนำมาเทียบเคียงได้หมดจดกว่า “***<u>ตีงูต้องตีตัวใหญ่</u>***” คือ “ตีงูให้หลังหัก” ที่หมายถึง “กระทำต่อศัตรูโดยไม่เด็ดขาดจริงจังย่อมจะได้รับผลร้ายในภายหลัง” (นววรรณ พันธุเมธา, 2563) ซึ่ง “กระทำต่อศัตรูโดยไม่เด็ดขาดจริงจังย่อมจะได้รับผลร้ายในภายหลัง” ในจุดนี้ตีความได้ว่า “ต้องตีงูให้ตาย” ซึ่งมีภาพความคิดที่ตรงกับสำนวน “打蛇要打七寸”

สำนวนแปลของผู้วิจัย (4)

*จางมือขวานจึงวางแผนเล่นงานกู้อี้หมิน เขาเรียกลูกสมุนคนสำคัญมาหารือ บอกว่า**<u>ต้องตีงูให้หลังหัก จับโจรต้องจับหัวหน้า</u>** ถ้าจับกู้อี้หมินเรียกค่าไถ่ได้ ข้อแรกเป็นการทำลายขวัญสู้รบของกองทหารบ้าน ข้อสองเอาตัวกู้อี้หมินแลกกับปืน เพิ่มกำลังฝ่ายตน*

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาที่หายไปของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ในฉบับพากย์ไทย พบว่า ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลตรงตัวเพื่อรักษาความแปลกต่างในด้านโครงสร้างของสำนวนจีนต้นฉบับและสร้างความสมดุลในมิติทางพยางค์ของสำนวนแปล ทว่ายังคงมีนัยยะแฝงของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในบางมิติสูญหาย หรือละเลยจุดเน้นของความหมายที่แท้จริงของสำนวนประเภทจีนประเภทสูอี่ว์ไป ทำให้ศิลปะในการใช้ภาษาสำนวนแปลภาษาไทยไม่มีความเข้มข้นเท่ากับต้นฉบับภาษาจีน นอกจากนั้น อาจทำให้บางสำนวนเกิดความคลาดเคลื่อนในด้านความหมายอีกด้วย

การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาไทยนั้น แน่นอนว่าหากสามารถรักษาความแปลกต่างทางภาพพจน์และภาพความคิดของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ได้ ในขณะที่สื่อภาพ และความหมายโดยนัยตลอดจนภาพความคิดที่ถ่ายทอดผ่านสำนวนได้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามต้นฉบับภาษาจีน จะเป็นบทแปลที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยในแวดวงการแปล การแปลโดยซื่อตรงต่อต้นฉบับเป็นแนวคิดทางการแปลที่ได้รับการปลูกฝังมารุ่นต่อรุ่น ทว่าสำหรับความซื่อตรงในมิติการแปลวรรณกรรมนั้นมิได้จำกัดเพียงแต่สารที่ปรากฏตามผิวพื้นของตัวภาษาเท่านั้น ยังรวมถึงสารภายใต้ตัวอักษร ซึ่งอาจรวมทั้งน้ำเสียงของเนื้อหาหรือบทสนทนาในเหตุการณ์ การสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร และความหมายที่กำหนดโดยบริบท เป็นต้น โดยเฉพาะต้องระวังเรื่องความหมายของสำนวนที่มีความยืดหยุ่นไปตามบริบท ดังที่ Yin, บุรินทร์ ศรีสมถวิล, และ Jia (2567) ได้ค้นพบเช่นกันว่า ความหมายของสำนวนในบริบทวรรณกรรมอาจแผลงไปจากความหมายตามพจนานุกรมได้ ดังนั้น ผู้แปลวรรณกรรมควรพิจารณาเลือกใช้กลวิธีที่เหมาะสม เพราะการแปลตรงตัว บางทีอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนดังกล่าวไปได้โดยง่าย

ทั้งนี้ การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์เป็นภาษาไทยอาจสามารถแปลโดยสรรหาสำนวนคำพังเพยหรือสุภาษิตไทยที่มีอุปมาอุปไมยและสื่อความสอดคล้องกันมาแทนที่ได้ นอกจากนี้ เนื่องจากสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์มีบ่อเกิดมาจากสำนวนภาษาพูดของคนในสังคมจีน ภาษาเรียบง่ายแต่แฝงไว้ด้วยความคิดคำสอน คำคมอันลึกซึ้ง หากตีความตามตัวอักษรและถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาปลายทางด้วยวิธีการแปลตรงทั้งหมด อาจไม่สามารถรักษาศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนต้นฉบับไว้ทั้งหมดได้ ท้ายที่สุดแล้วอาจจะทำให้ความหมายและภาพความคิดผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับก็เป็นไปได้ ดังนั้น การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ยังอาจลองสรรหาภาษาพูดที่มีการเปรียบเทียบในภาษาไทยที่ให้ภาพและสื่อภาพความคิดที่สอดคล้องกัน เพื่อรักษาสุนทรียภาพของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ ดังที่ กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม (2562) กล่าวไว้ว่า “หากไม่สามารถรักษาสำนวนหรือโวหารภาพพจน์ไว้ได้ ให้รักษาความหมายโดยปรับสำนวน หากไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาพความคิดหรือภาพอุปมาอุปไมยในอีกภาษาได้ ให้แปลเป็นภาษาทั่วไปโดยพยายามรักษาจุดมุ่งหมายของสำนวนนั้น ๆ เป็นสำคัญ”

อย่างไรก็ตาม การแปลไม่ได้ตายตัว ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์นั้น ๆ ร่วมกับรายละเอียดในทุกมิติทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสารภายใต้สำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ที่กำหนดโดยบริบท เช่น เจตนาการสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครที่อาศัยบทสนทนาซึ่งได้สอดแทรกน้ำเสียงที่มีต่อตัวละครใดตัวละครหนึ่ง ดังบริบทที่ได้กล่าวไว้ในตัวอย่างที่ (2) หากไม่พิจารณาอย่างพิถีพิถัน จะทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ตลอดจนส่งผลทำให้ศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนสูญหายไปในฉบับพากย์ไทย ซึ่งนับว่าเป็นความน่าเสียดายของบทแปล “เพราะสำหรับผู้เสพวรรณกรรม

บทแปลที่ขาดศิลปะในการใช้ภาษาก็เปรียบกับการดูละครเวทีที่มีแต่บทพูดแห้ง ๆ แต่ขาดเสียงดนตรีที่ไพเราะเพราะพริ้งขับกล่อม” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน, 2566)

“โดยทั่วไปแล้วเรามองว่างานแปลเป็น‘สำเนา’ ของต้นฉบับ หากสำเนาเหมือนต้นฉบับเท่าไรก็ยิ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสำเนาที่ดีเท่านั้น” (แพร จิตติพลังศรี, 2562) “งานแปลย่อมมีรอยขีดข่วนหรือตำหนิอะไรบางอย่างปรากฏอยู่ไม่มากก็น้อย ไม่มีงานแปลไหนที่สามารถ ‘สำเนา’ ต้นฉบับไปได้ร้อยเปอร์เซ็นต์” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2562) อัจฉรา ฤกษ์อภิเดชา และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2567) ได้เคยกล่าวไว้ในการศึกษาการวิจารณ์วรรณกรรมแปลว่า “การศึกษาเปรียบเทียบการแปลคลาดเคลื่อนในการแปลชื่อวิทยายุทธ์ที่ปรากฏในนิยายกำลังภายในเรื่อง ‘เซ่อเตียวอิงสยงจ้วน’ ต้นฉบับภาษาจีนกับฉบับพากย์ไทยสำนวนคนบ้านเพและสำนวน น.นพรัตน์ ในครั้งนี้ ไม่ได้เป็นการเจตนาจับผิดว่าฉบับแปลภาษาไทยแปลคลาดเคลื่อนในส่วนใดบ้าง ฉบับแปลภาษาไทยฉบับใดดีเด่นกว่ากัน แต่ถือเป็นการแก้ไขปัญหาและหาสาเหตุของความคลาดเคลื่อนในการแปล หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้ผู้อ่านชาวไทยอาจตั้งข้อสังเกตกับคุณภาพของผลงานแปลของฉบับพากย์ไทยทั้งสองสำนวน ทั้งยังอาจมีการตั้งคำถามไปถึงคุณสมบัติของผู้แปล ตลอดจนอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสำนักพิมพ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบข้างต้น และเพื่อทำให้งานแปลมีความสมบูรณ์แบบในมิติต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด การศึกษาการแปลในเชิงภาคทฤษฎีเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง” (อัจฉรา ฤกษ์อภิเดชา และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566) การศึกษานี้เฉกเช่นเดียวกัน มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาแนวทางในการวิจารณ์วรรณกรรมแปลและเพื่อความรัดกุมในการแปลวรรณกรรม

จากวิทยานิพนธ์ของ Jia (2567) พบว่า “การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ทั้ง 56 สำนวน เป็นภาษาไทย ส่วนมากมีแนวนิยมในการแปลตรงเพื่อรักษาความแปลกต่างของต้นฉบับสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์” ซึ่งข้อสรุปดังกล่าว เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2556) ที่ว่า “ฮ่องสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า สำนวนแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ ใช้วิธีการแปลตรงในการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยถึง 138 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 97.18 ของสำนวนตัวอย่างทั้งหมด” การที่ทั้งผู้แปลนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” และ “ฮ่องสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า สำนวนแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์” มีแนวนิยมในการเจตนาใช้วิธีการแปลตรงแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย อาจสันนิษฐานได้ว่า ผู้แปลมีเจตนารมณ์อย่างแน่วแน่ในการรักษารูปรักษาความที่รุ่มรวยไปด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีนของต้นฉบับให้สู่ผู้อ่านชาวไทยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ “เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารูปแบบภาษาต้นฉบับ อันหมายถึงคำ การเรียงลำดับคำ อนุประโยค ประโยค ส่วนขยายต่าง ๆ สามารถทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาสามารถเรียนรู้รูปภาษาของต้นฉบับได้ แต่ไม่ช่วยในการสื่อความหมายนักเนื่องจากข้อความที่แปลแล้วไม่เป็นธรรมชาติและไม่ถูกต้องตามสำนวนการเขียนภาษาที่สอง” (ปรียา อุนรัตน์, 2541)

อย่างไรก็ตาม การแพร่กระจายวัฒนธรรมจีนสู่ประชาคมไทยผ่านงานแปลได้สร้างคุณูปการอย่างยิ่งยวดต่อการแพร่กระจายวัฒนธรรมต่างชาติสู่สังคมไทย ผู้แปลนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับพากย์ไทยถือได้ว่ามีคุณูปการอย่างยิ่งยวดในการเป็นสะพานเชื่อมทางวัฒนธรรมระหว่างจีนและไทย ทั้งยังได้สร้างคุณูปการอย่างยิ่งยวดให้กับแวดวงการแปลวรรณกรรมจีนในสังคมไทย ถ้าไม่มีความอุตสาหะในการแปลนวนิยายที่รุ่มรวยไปด้วยวัฒนธรรมจีนของท่านเหล่านั้น คงไม่มีนิยายแปลร่วมสมัยฉบับภาษาไทยมากมายให้ผู้อ่านชาวไทยที่ไม่รู้ภาษาจีนได้ลิ้มรส และที่สำคัญจะไม่มี “งานแปลที่มี

คุณค่า” มาเป็นกรณีศึกษาให้เราได้ศึกษาและต่อยอดการศึกษาด้านการวิจารณ์วรรณกรรมในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาศิลปะในการใช้ภาษาของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในนวนิยายจีนเรื่อง “เหวินเฉิงเมืองไร้ตัวตน” ที่หายไปในฉบับพากย์ไทยนี้ ทราบได้ว่าการแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ในวรรณกรรมมีความยืดหยุ่นในการเฟ้นหาคำแปล โดยผู้แปลต้องพิจารณาสารที่ผู้ประพันธ์สอดแทรกไว้กับตัวสำนวนอย่างละเอียด ซึ่งอาจรวมทั้งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภาพความคิดของภาษาต้นทาง ลักษณะความมีชีวิตชีวาและอรรถรสของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ ตลอดจนเหตุการณ์ในเรื่อง น้ำเสียงการสื่อนัยชั้นเชิงของตัวอักษรในสำนวน และน้ำเสียงในการสื่อสารของตัวละครตามบริบทด้วย ซึ่งมิควรยึดติดกับการถ่ายทอดภาพพจน์และความหมายตามตัวอักษรหรือพจนานุกรม โดยสามารถลองสรรหาภาษาพูดที่มีการเปรียบเทียบในภาษาไทยที่ให้ภาพและสื่อภาพความคิดที่สอดคล้องกัน เพื่อรักษาความมีชีวิตชีวาของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาการแปลสำนวนจีน - ไทย ไทย - จีน สามารถศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้ โดยศึกษาการถ่ายทอดสุนทรีภาพของสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ หรือสำนวนจีนประเภทอื่น ๆ เช่น เฉิงอี่ว์ (成语) เยี่ยนอี่ว์ (谚语) เซียโฮ่วอี่ว์ (歇后语) และ ก้วนย่งอี่ว์ (惯用语) จากวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เพื่อต่อยอดพัฒนาภาคทฤษฎีการแปลสำนวนไทย - จีน และจีน - ไทยในบริบทการแปลวรรณกรรม

เอกสารอ้างอิง

กนกพร นุ่มทอง. (2552). การศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซ่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 16*(2), 86-98. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/54436/45204

กนกพร นุ่มทอง. (2563). *ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย.* ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน - ไทย ไทย - จีน. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12*(2), 105-151. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/download/240107/163610/824103

ข่าวเที่ยงตรงอมรินทร์. (2567, 4 ตุลาคม). *ใส่ตีนหมาล่าระทึก! 2 หนุ่มหลอนยาซิ่งกระบะแหกด่าน.* Amarin TV. https://www.amarintv.com/video/news/ข่าวเที่ยงอมรินทร์/121998

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2528). พัฒนาการ บทบาท และอิทธิพลในไทย. *วารสารวิชชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 9(3),* 21-69. http://dspace.nstru.ac.th:8080/dspace/handle/123456789/277

นววรรณ พันธุเมธา. (2563). *คลังคำ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). อมรินทร์พริ้งติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบการแปลสำนวนในเฟิงเสินเหยี่ยนอี้กับห้องสิน ฉบับพากย์ไทยสมัยรัชกาลที่สองและสำนวนแปลของ วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 6*(6), 182-216. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/55019/45680

บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2559). พินิจคำพิพากษาฉบับพากย์จีนสองสำนวน: การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9*(2), 91-183. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/98155/76444

บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2562). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แก้วจอมซน” ฉบับพากย์จีน. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12*(2), 259-315. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/download/233262/160092/789087

บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2563). การก้าวไม่ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีน ซีรีส์เรื่อง ‘เกียร์สีขาวกับกาวน์สีฝุ่น’. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 13*(2), 509-547. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/download/245281/166045

บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน. (2566). เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ ชุด “แว่นแก้ว” ที่หายไปในฉบับพากย์จีน. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 16*(2), 20-45. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/download/270315/175772/1048884

ปรียา อุนรัตน์. (2541). *การแปลอังกฤษเป็นไทย แนวคิดและวิธีการ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

แพร จิตติพลังศรี. (2562). การแปลและวรรณกรรมวิจารณ์. ใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (บ.ก.), *นววิถีวิธีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม.* 497-564. สำนักพิมพ์ศยาม.

ภาวชญา มัชณิมดำรง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์เรื่อง “ข้านี่แหละองค์หญิงสาม”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 11*(2), 95-114. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssrlpru/article/view/2224/1204

มติชน. (2547). *พจนานุกรมฉบับมติชน.* สำนักพิมพ์มติชน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์จำกัด.

รำพรรณ รักศรีอักษร. (2566). *เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน.* บริษัทนานมีบุ๊คส์จำกัด.

ลลิดา วิษณุวงศ์ และ จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ์. (2566). การศึกษาการแปลสำนวนสุภาษิตในนวนิยายจีนเรื่อง “หงเกาเหลียงจยาจู่” ฉบับแปลไทย. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 16*(1), 56-83. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/download/260832/174091/1020220

วัลยา วิวัฒน์ศร. (2557). *การแปลวรรณกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง “ถักทอรักที่ปลายฝัน”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 11*(3), 27-45. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssrlpru/article/view/2163/1175

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก. (2515). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สำนักพิมพ์แพร่พิทยา.

อัจฉรา ฤกษ์อภิเดชา และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2567). เสน่ห์ของวิทยายุทธ์ในนิยายกำลังภายในของกิมย้ง เรื่อง “เซ่อเตียวอิงสยงจ้วน”ที่เลือนหายไปในฉบับพากย์ไทยสองสำนวน: การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 17*(1), 187-215. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/download/273325/177369/1082454

เอกรัตน์ อุดมพร. (2547). *2000 สุภาษิต*. สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

Chinanews. (2022, December 9). *2022 年度中国图书（中文）海外馆藏数量最高为余华的《文城》*. https://www.chinanews.com.cn/cul/2022/12-09/9912126.shtml

Gao, Z. Y. (2015). Speech Act Theory and the Translation of Chinese Common Sayings. *Journal of Lüliang University, 5*(3), 84-86.

Institute of Linguistics, CASS. (2016). *Dictionary of Modern Chinese* (7th ed.). The Commercial Press.

Jia, Y. F. (2567). *การศึกษาสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ ในนวนิยาย เรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” และการแปลเป็นภาษาไทยของรำพรรณ รักศรีอักษร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

Jia, Y. F., กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี, และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2567). การแปลสำนวนจีนประเภทสูอี่ว์ (汉语俗语) เป็นภาษาไทยในนวนิยาย เรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของ หยูหัวฉบับแปลภาษาไทย โดย รำพรรณ รักศรีอักษร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 12*(3), 1-20. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssrlpru/article/download/2134/1149/15716

Ma, G. F. & Ma, S. J. (1998). *Chinese SUYU* (2nd ed.). Inner Mongolian People’s Publishing House.

Ma, J., ขนิษฐา จิตชินะกุล, และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2567). การศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 12*(2), 1-18. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jhssrlpru/article/view/2146/1160

Nida, E. & Taber, C. R. (1982). *The Theory and Practice of Translation.* E. J. Brill.

Thai National Corpus. https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/.

Wen, D. Z. (2011). *Dictionary of Chinese Guanyongyu.* Shanghai Lexicographical Publishing House.

Wen, D.Z. (2015). *Dictionary of Chinese Suyu.* The Commercial Press.

Wen, D. Z. (2019). *Dictionary of Chinese Suyu* (2nd ed.). The Commercial Press.

Yin, X., บุรินทร์ ศรีสมถวิล, และ Jia, Z.X. (2567). Exploration of Thai Translation Shortcomings of Repeated Idioms in Online Novel "Grandmaster of Demonic Cultivation" ——"Shi Jia Zi Di" As an Example. *Lawarath Social E-Journal, 6*(2), 153–172. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawarathjo/article/view/271864/185161

Yu, H. (2021). *Wen Cheng*. Beijing Publishing Group (Beijing October Art & Literature Publishing House).

Yu Hua Research Center. (2021, June 16). *《文城》入选“中国好书”2021 年4 月榜单*. https://yuhua.zjnu.edu.cn/2021/0616/c15629a361578/page.htm

Yu Hua Research Center. (2022, March 30). *余华《文城》入选中国出版传媒商报“2021 年度十大文学好书”*. https://yuhua.zjnu.edu.cn/2022/0330/c15629a390832/page.htm

Yu Hua Research Center. (2022, March 30). *余华《文城》入选国内多个文学榜单*. https://yuhua.zjnu.edu.cn/2022/0330/c15629a390833/page.htm

Yu Hua Research Center. (2023, March 29). *“对作家最好的地方就是故乡。”刚刚, 余华领取施耐庵文学奖!.* https://yuhua.zjnu.edu.cn/2023/0329/c15629a429914/page.htm